

OBLIBA MLÉKA A MLÉČNÝCH VÝROBKŮ MEZI MLADÝMI KONZUMENTY

Eva Samková, Lucie Hasoňová, Karel Mach,
Pavel Smetana, Robert Kala

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Studentská 13, 370 05 České Budějovice

Preferences of milk and dairy products among young consumers

Abstrakt

Studentům základních, středních a vysokých škol byl předložen dotazník zaměřený na jejich preference týkající se konzumace mléka a mléčných produktů. Věk byl vyhodnocen jako významný faktor v preferenci konzumace mléka, které se stává s věkem méně oblíbené. Nejoblíbenějším mléčným produktem byl u všech věkových kategorií jogurt.

Klíčová slova: mléčné produkty, preference, žáci, studenti

Abstract

Students of primary schools, high schools and universities were asked to participate in a questionnaire concerning their preferences in consumption of milk and dairy products. The age was an important factor when it comes to consumption of milk, which is less popular with higher age. The most popular dairy product with all ages was yoghurt.

Keywords: milk products, preferences, pupils, students

Úvod

Zdraví člověka je ovlivněno celou řadou faktorů. Podle Hrubého (2007) se na něm z 60 - 65 % podílí životní styl, z čehož 60 % patří způsobu výživy. Význam výživy je nezpochybnitelný vzhledem k možnosti jejího pozitivního, ale i negativního dopadu. Problematika zdravé výživy je proto pravidelně sledována, a to nejen odbornými a výzkumnými pracovníky, ale také spotřebiteli. V této souvislosti je často skloňována tzv. potravinová (výživová) pyramida vycházející z nutričních standardů a výživových doporučení (Svačina a kol., 2008). Pyramida upřesňuje kvantitu, tedy jak často a v jakém zastoupení by měly být konzumovány jednotlivé skupiny potravin tak, aby byla strava nutričně vyvážená.

Povědomí o zdravém způsobu stravování získává spotřebitel již v dětství. Děti, jakožto cílová skupina tvořící zhruba jednu třetinu spotřebitelů potravin, jsou mimo jiné

ovlivněny preferencemi svých rodičů a samozřejmě všudypřítomnými médii, především televizí (Calvert, 2008). Obecně jsou děti pravděpodobně více ovlivnitelné vnějšími faktory (Nicklaus et al., 2004). Na spotřebu nejen základních potravin mají však také vliv další faktory - socioekonomické, demografické, náboženské apod. (Ates a Ceylan, 2010). Respektování a sledování působících vlivů zůstává pro oblast marketingu stěžejním modelem, který určuje chování spotřebitelů a poptávku po konkrétních produktech.

Podle Fitzgeralda a kol. (2010) mají návyky získané při výběru potravin v dětství a dospívání tendenci přetrvávat až do dospělosti, a to včetně důsledků pro dlouhodobé zdraví. Z tohoto pohledu jsou děti a dospívající lidé velmi důležitou skupinou pro výzkum (Pohjanheimo a kol., 2010).

Cílem práce bylo posoudit rozdíly v preferencích mléka a mléčných výrobků v závislosti na demografických vlivech - tj. věku a pohlaví ve vybraných typech škol českého vzdělávacího systému.

Materiál a metodika

Dotazníky (n = 389) byly osobně a pod dohledem vyučujícího předkládány žákům a studentům končících tříd/ročníků na vybraných základních (ZŠ), středních (SŠ) a vysokých školách (VŠ) v roce 2012/2013. V rámci SŠ (odborné školy, čtyřletá a víceletá gymnázia) a v rámci VŠ (bakalářská a magisterská studia) byla oslovena vždy celá třída/ročník (tabulka 1).

Tab. 1 Charakteristika dotazovaných v závislosti na vzdělání a pohlaví

Typ školy	Počet tříd (ročníků)	Pohlaví		Věk
		Chlapci	Dívky	
Základní	5	67	74	14,9 ± 0,5
Střední	5	36	59	18,7 ± 0,5
Vysoká	8	74	79	23,6 ± 1,3
Celkem	18	177	212	19,2 ± 3,9

V dotazníku byly kromě otázek třídících (věk, pohlaví, typ školy) zařazeny otázky spojené s pozitivními a negativními preferencemi dotazovaných u mléka a vybraných mléčných produktů: A) **Seřadte mléčné výrobky podle oblíby** (mléko; kysané nápoje; jogurty; tvarohy; sýry; máslo); B) **Které z uvedených produktů konzumujete nejčastěji** (uvedte podle oblíby a první tři seřadte); C) **Které z uvedených produktů nekonzumujete** (stačí uvést 1 odpověď) - (Mach, 2013). Data získaná dotazníkovým šetřením byla zpracována pomocí programů Microsoft Excel 2007 a Statistica 10.0 (StatSoft ČR).

Výsledky a diskuze

Mléko je jednou z nejlépe vyvážených potravin, a je tudíž vysoce hodnotnou složkou výživy. Mléko a mléčné výrobky jsou nejlepším a nejlépe využitelným zdrojem

Tab. 2 Pozitivní (+) a negativní (-) preference (% z 389 odpovědí) u mléka a vybraných mléčných produktů v závislosti na typu školy (věku) a pohlaví

Mléčné výrobky	Typ školy						Pohlaví				Celkem	
	Základní		Střední		Vysoká		Chlapci		Dívky		(+)	(-)
	(+)	(-)	(+)	(-)	(+)	(-)	(+)	(-)	(+)	(-)		
Mléko	79	9	73	12	64	7	78	8	67	8	72	8
Jogurt	80	4	71	5	86	2	79	3	81	3	80	3
Kysané nápoje	14	48	34	38	16	42	19	46	20	40	20	43
Tvaroh	14	21	19	16	14	10	14	16	17	14	15	15
Sýr	68	11	67	7	78	3	69	7	74	6	72	7
Máslo	44	13	37	4	42	10	41	10	42	9	41	10

vápníku pro organismus člověka. Hrají důležitou úlohu v prevenci osteoporózy a dalších osteopatií, vysokého krevního tlaku a zubních kazů (Lukášová a Smrčková, 2003).

Naší studií byly prokázány rozdíly v oblíbenosti konzumace mléka a mléčných výrobků s ohledem na pohlaví a věk (tabulka 2), přičemž preference výběru potravin jsou skutečně, jak uvádí i Caine-Bish a Scheule (2009), kombinací obou zmíněných faktorů.

Na základě zaznamenaných preferencí lze říci, že nejčastěji konzumovanými mléčnými výrobky byly u dotazovaných respondentů jogurty (80 %). Vysoké procento oblíbenosti jogurtů je možné spatřovat především ve velmi široké nabídce v tržní síti - od produktů lišících se svou tučností, přidávkem probiotických mikroorganismů až po různé (i neobvyklé) příchutě. Významnou roli zde jistě sehrává také reklama či vliv rodičů (Boylend a Halford, 2013). Dalším oblíbeným mléčným výrobkem byly sýry (72 %) a poměrně vysoké procento respondentů mělo v oblíbenosti rovněž máslo (41 %). V tabulce oblíbenosti mléčných produktů volila skupina respondentů nejméně často tvarohy (15 %) a kysané nápoje (20 %).

Dále bylo prokázáno, že se zvyšujícím se věkem klesala oblíbenost konzumního mléka (79 %, 73 %, resp. 64 %) a mírně vzrostla preference sýrů (68 %, 67 %, resp. 78 %). Překvapivě se vliv věku projevil u kysaných nápojů, a to takřka vyrovnaným poměrem v oblíbenosti/odmítání (34 % vs. 38 %) u studentů SŠ. Lze předpokládat, že tito studenti jsou jakousi přechodovou skupinou a další preference se posléze mohou posouvat jedním či druhým směrem, což se následně potvrdilo u studentů VŠ (16 % vs. 42 %). Na nízkou konzumaci kysaných mléčných výrobků v České republice upozorňuje rovněž Kopáček (2014), zároveň však dodává, že tento trend platí pro téměř všechny evropské země.

Při zohlednění vlivu pohlaví se ukázalo, že procenta negativních preferencí jsou u všech kategorií mléčných produktů téměř vyrovnaná a v kladných preferencích byly největší rozdíly zjištěny pro mléko, které bylo více oblíbené u chlapců (78 %) než u dívek (67 %).

Závěr

Správný výběr potravin a otázka zdravého způsobu stravování jsou velmi diskutovanými tématy a jejich průzkum, zejména u mladých věkových kategorií je velmi významný. V našem sledování bylo zjištěno, že v konzumu-

maci mléka dochází ke klesající tendenci s věkem, což vzhledem k faktu, že mléko je plnohodnotnou potravinou a vynikajícím zdrojem vápníku, lze vyhodnotit jako neuspokojivé. Za příznivé lze označit vysokou oblíbenost jogurtů u všech sledovaných věkových kategorií.

Poděkování

Príspevek byl zpracován s podporou projektů MZE ČR QH 81210 a OP VK CZ.1.07/2.3. 00/09.0081.

Seznam literatury

- ATES H.C., CEYLAN M. (2010): Effects of socio-economic factors on the consumption of milk, yoghurt, and cheese. *British Food Journal*, 112, 234-250.
- BOYLAND E.J., HALFORD J.C.G. (2013): Television advertising and branding. Effects on eating behaviour and food preferences in children. *Appetite*, 62, 236-241.
- CALVERT S.L. (2008): Children as consumers: Advertising and marketing. *Future of Children*, 18, 205-234.
- CAINE-BISH N.L., SCHEULE B. (2009): Gender differences in food preferences of school-aged children and adolescents. *Journal of School Health*, 79, 532-540.
- FITZGERALD A., HEARY C., NIXON E., KELLY C. (2010): Factors influencing the food choices of Irish children and adolescents: a qualitative investigation. *Health Promotion International*, 25, 289-298.
- HRUBÝ S. (2007): Pozitiva a negativa naší stravy. *Výživa a potraviny: Zpravodaj pro školní stravování*, 62, 1.
- KOPÁČEK J. (2014): Situace v českém mlékárenství před ukončením mléčných kvót. *Mlékařské listy*, 146, 29-35.
- LUKÁŠOVÁ J., SMRČKOVÁ A. (2003): Obsah vápníku v mléce a jeho význam. *Veterinářství*, 53, 192-193.
- MACH K. (2013): *Hodnocení úrovně stravování u vybraných skupin obyvatelstva*. [Diplomová práce]. České Budějovice: JU ZF. 96 s.
- NICKLAUS S., BOGGIE V., CHABANET C., ISSANCHOU S. (2004): A prospective study of food preferences in childhood. *Food Quality and Preference*, 15, 805-818.
- POHJANHEIMO T., LUOMALA H., TAHVONEN R. (2010): Finnish adolescents' attitudes towards whole grain bread and healthiness. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 90, 1538-1544.
- SVAČINA Š., BRETŠNAJDOVÁ A., HOLCÁTOVÁ I., HORÁČEK J., KOVÁŘOVÁ K., KREUZBERGOVÁ J., MÜLLEROVÁ D., PEISKEROVÁ M., RUŠAVÝ Z., SULKOVÁ S., ŠMAHELOVÁ A. (2008): *Klinická dietologie*. Praha: Grada Publishing. 384 s. ISBN 978-80-247-2256-6.

Kontaktní adresa:

doc. Ing. Eva Samková, Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Studentská 13, 370 05 České Budějovice, Česká republika, e-mail: samkova@zf.jcu.cz

Přijato do tisku: 4. 11. 2014

Lektorováno: 24. 11. 2014